

de oude groep
nen, en waarop
hieronder voor
blijkt. Ook in
B-kwestie thans

1: de groep der
indig werkende,
voortbouwende
is MIDDELAAR
a in reactie op
elden: scholas-
stellingen van
enkele punten
an is de steeds
meer „slordig“
in het genade-
als Middelaar.
doen geweest,
vandaag bij de
stijd zijn, omdat
eerde Kerken —
te consequenties,
waren, het is
dogmatiek van
naar termen op-
oren deden des-
mede. Totdat
eer de strijd bij
nog nimmer als
een kerkelijke,
thbank, en dan
aven van oude
buurt zijn, wier
sén pennestreek

Tegenover den
re—Hepp zeiden
ngen van dr A.
alleen-gere-
elf ook nog, en
trouwens uiterst
den. Thans zeg-
alders, dat toch
sneek gewenscht
zien, hoe één
eputaten inzake
en denkt: dring
er, of van wie
op, want wijzelf
zijn er ook nog,
dagen van vóór
van zoeken en
ells de huidige
k nog, plus die
van Ten Hoor,
an de belijdenis
e theologoumena
scheppen, vlak
roep zonder
é zou geven,
matjes, waarop
rooken met de
amerika met ds
i, nog vóór het

rd, zoowel wat
aangaat? We
gereformeerden
bij ons nog, dat
Y of Z bij ons
p we staan, en
ware Israël. En
naar wel Midde-
leert het anders,
parate tenten, o
ó niet. Maar als
cant gerodeneert
radikale vonnis-
eling, leiding te
schrikt zijn met
zeggen we óók
ristelijke-gerefor-
niet ongerefor-
espreekt.

u de derde keer,
publiek gesprek,
md. Eerst kwam
lat is ongerefor-
oening is onge-
en (anders had
us commissielid
enkele uitspra-
woorden gezegd
lenst, ik memo-
ijs, commissielid

eens, en gaven
missielid, prof.
ers dan dr Thijs,
nog al beteken-
van het ingaan
t eer de kerken
es, en prof. Hepp
in de omgeving
in dezen zijn de
derde uitslating.
onzuivere sfeer
wordt tegen de
vat bij het leven
Gods genade zij

gedankt, nimmer gelukt is, ondernomen: met ondubbel-
zinnige woorden worden die ouden in den ongerefor-
meerden hoek gezet. Maar 't zal toch niet gelukken,
denken we. De groep, die naar eenheid zoekt, zoowel
binnen de Gereformeerde Kerken, als ten aanzien van
de Chr. Gereformeerden, is daarvoor te sterk.

Iemand zal me vragen: ge waart bang voor een on-
zuivere sfeer, is de vrees daarvoor verdwenen? Ik
antwoord: neen. Maar de sfeer wordt onzuiver gemaakt,
niet in zedelijk opzicht, althans niet van de zijde
van prof. Aalders, als wel in wetenschappelijk-dogma-
tisch opzicht, wanneer men zó in de dagen vlak vóór
een synode het snoelmeis hanteert tusschen de takken,
waaraan de vruchten van oudere en jongere tijdgenooten
hangen: vakkundigen mogen dit beeld niet serieus
nemen. Nu moeten we — na de drie pogingen der
commissieleden Hepp, Thijs, Aalders — wel voor den
dag komen met kwesties van vroeger, opdat geen syno-
dale uitspraak door fixatie van wat de theologie zou
binden onze kerken in hetzelfde isolement brenge,
als waarin de Chr. Geref. Kerk helaas leeft.

Ik heb in „De Bazuin“ van 8 en 22 Maart 1929 ge-
schreven over de geïsoleerde positie van de Chr. Geref.
Kerk. Haar leiders hadden te kwader ure opvattingen
van ds Jongeleen, die ik op onderscheiden punten nog
steeds verwerp, en die ook allerminst consequent zijn,
aangediend als de meening der Chr. Geref. Kerk
(hetgeen m.i. slechts meenens zou worden, als er een
synodale uitspraak was, waarvoor men moge bewaard
blijven). Nu had ds Jongeleen óók geschreven, dat
Christus geen Hoofd, doch Middelaar van het genade-
verbond was (helaas, hij ging, gelijk we nog zullen
hooren, ook nog heel andere kanten uit). Om-
streeks Febr. 1929 („Saambinder“ 21 Febr. '29) heeft
daarentegen de noordelijke particuliere synode van de
„Geref. Gemeenten“ (Kersten, c.s.) naar aanleiding van
een preek van ds Fraanje (die evenals prof. Aalders
Christus Hoofd van het genadeverbond beschouwde)
uitgesproken (naast andere punten, en volgens verbeterd
bericht, zie „Bazuin“ 22 Mrt en 5 April '29):

1. dat er geen wezenlijk onderscheid te
stellen is tusschen het verbond der verlossing en
het verbond der genade;
2. dat de H. Schrift slechts twee verbonden kent
en niet drie: n.l. het verbond der werken en het
verbond der genade;
3. dat Christus is de Tweede Adam van Wien
de eerste Adam, als hoofd van het werkverbond,
een voorbeeld was (Rom. 5:14) en dat Rom. 5:
12—19 zeer duidelijk handelt van de twee ver-
bondshoofden;
4. dat wel het genadeverbond van eeuwig-
heid met de uitverkooenen in Christus is op-
gericht, maar de openbaring in den tijd eerst
volgt op de verbreking van het werkverbond. Door
deze openbaring is te verstaan de dadelijke
oprichting van het verbond met de uitverkooenen,
die in den tijd der minne het verbond worden
ingelijfd.

Dat is wel niet heelemaal wat prof. Aalders wil, maar
er zijn toch sterke punten van overeenkomst
tusschen Kersten—Fraanje en hem, ge-
lijk er zeer sterke verschillen zijn tus-
schen hem en de leidende groep der Chr.
Geref. Kerk.

Ik heb in „De Bazuin“ toen opgemerkt: als men bij
de groep Kersten—Fraanje dat volhoudt (een gene-
rale synode er voor laat staan), en als werkelijk de
Chr. Geref. KERK de theologoumena van Jongeleen en
anderen tot uitspraken der kerk maakt, dan komt
de Chr. Geref. Kerk in een ongewenscht isolement.
Geukkig is men daarvoor tot nu toe be-
waard gebleven. Maar precies in dezelfde
lijn redeneerende, wil ik thans voor de Geref.
Kerken hopen, dat ze geen uitspraak doen à la prof.
Aalders, en dat ook niet de wensch van dr Impeta
vervuld worde, dat n.l. dr Aalders' opvattingen de over-
hand mogen krijgen. Want aan ongewenscht
isolement hebben we niets; we laten liever
de theologie vrij; de belijders van den Christus brengen
we liever in één verband, dan dat we opinies van
Kuyper—Hepp—Aalders—Thijs óf van Greijdanus—
Schilder—Beuker—v. d. Vegt vastleggen in synodale
formules; om nu maar niet meer dan vier namen te
noemen. We zijn nog lang niet klaar. En daarom wil
ik nog niet gedwongen worden tot een keuze uit het
dilemma: sympathiebetuiging met Sneek van den kant
van ds Kersten en ds Fraanje, met gelijktijdig hoofd-
schudden in Apeldoorn, dan wel het omgekeerde. Ik
wilde en Kersten—Fraanje, en Apeldoorn, en ons
zelf maar liever vermanen, vooral geen officieel
woord meer te klinken over het verbond, de theolo-
gie verder te laten werken, aan te sturen op eenheid
door voorzichtigheid, en ons te laten leren door de
geschiedenis.

Want, wat dit laatste betreft, we mogen ons niet
onttrekken aan den plicht, om eenige illustraties te
geven bij het voorgaande.

We beginnen bij de groep, die in Amerika een tijdlang
leiding gegeven heeft. Haar theologische ontwikkeling
is interessant, wijl ze ten deele weerspiegelt, wat kwes-
ties in Nederland leefden.

Hierboven onderscheidde we tusschen „slordige“ en
„wetenschappelijke“ spreekwijze. Een voorbeeld daar-
van geeft H. Beuker, Geboren in het jaar der Afschei-
ding, was hij een der eerste leerlingen van Kampen,
heeft in Nederland, daarna in Amerika heel wat kerken
gediend, stond aan de zijde van Lindeboom in meer
dan één opzicht, nam levendig deel aan de discussies

rakende de vereeniging, had bezwaar tegen menig détail
van Kuyper's kerkbegrip (ik bezit een exemplaar van
Kuyper's Tractaat van de Reformatie der Kerken, met
eigenhandige aantekeningen van Beuker), is door dr
Kuyper vaak in één adem met Lindeboom genoemd, en,
als men scherp ziet, evenmin als Ten Hoor zakelijk
door dr Kuyper beantwoord, en is in Amerika gepro-
moveerd honoris causa, zulks van presbyteriaansche
zijde (men behoeft er dus geen kwaad van te denken,
het was ditmaal geen adoration mutuelle, eerder eer-
herstel). Een man dus, die er wel wezen mag. In
Nederland heeft hij het tijdschrift: „De Vrije Kerk“ ge-
redigeerd, waar menig artikel van hem naast een van
Bavinck te vinden is. Dit tijdschrift, geruimen tijd
spreektrampet van de groep-Kampen, die volstrekt niet
antithetisch werkte, al is het later mode geworden, te
doen, alsof ze niet bestond, is lang door Beuker alleen
geredigeerd, later door hem met Bavinck en (den hoog-
leeraar) Wielenga. Wie weten wil, wat er vroeger van
gereformeerde zijde uit het oude kamp, dat van '31
afkwam, verkondigd is, moet daar terecht komen. Later
heeft Beuker in Amerika zijn pen wederom ter hand
genomen; hij werd hoogleeraar, en redigeerde met
andere voormannen der amerikaansche zusterkerk het
tijdschrift „De Gereformeerde Amerikaan“.

Welnu, zo lang Beuker nog „slordig“ zich uitdrukt,
heeft hij geen bezwaar er tegen, met den prof. Aalders
van 1939 te zeggen: Christus is „hoofd“ van het genade-
verbond, en over Rom. 5 — zie verleden week — te
oorzelen op dezelfde manier als Aalders—Kuyper—
Kersten—Fraanje. Hoor maar, wat hij aanvankelijk zegt
van een verbond:

Een verbond is: een vrijwillige overeen-
stemming van twee of meer partijen over
dezelfde zaak. („Geref. Am.“ I, nr 1, 45.)

Vervolgens, wat hij oordeelt over het werkverbond:

Werkverbond noemt men: de door God zelf
gestelde vrijwillige overeenkomst tusschen Hem en
den naar Zijn beeld geschapen mensch, waarin Hij
aan Adam, als **representeerend Hoofd** van al Zijne
nakomelingen, in den weg van vrijwillige gehoorzaam-
heid, het eeuwige leven belooft, en van ongehoorzaam-
heid den dood dreigt; welke overeenkomst door den
volmaakt mensch van, zelf werd goedgekeurd.
(„Geref. Am.“ I, nr 2, bl. 76.)

De methode van een Werkverbond legt vooral
nadruk... op de idee der **representatie**.... De Apostel
stelt in Rom. 5 Adam en Christus tegenover elkander
als zijnde beide **representeerende verbondshoofden**.
(„Geref. Am.“ I, nr. 2, bl. 77, 78.)

Maar verneem nu, wat hij leert, als puntje bij paaltje
komen moet:

Wij hebben vroeger gezegd, dat een verbond was:
een vrijwillige overeenstemming van twee of meer
partijen over dezelfde zaak. Dit geldt in zekeren zin
ook van het Genadeverbond... In het Verbond der
Verlossing... waren de verbondmakende of onderhan-
delende partijen, God de Vader als Handhaver van
het goddelijk recht ter eener zijde, en God de Zoon
als Borg en Middelaar ter ander zijde. Hier werd
in dien Vrederaad wel gehandeld over den zondaar,
maar niet met den zondaar. De vraag waarover het
liep was daar niet genade en erbarming zoozeer, maar
recht en betaling, opdat genade en erbarming
zonder krenking van Gods deugden mogelijk zou
worden. In dit verbond der verlossing nu wortelt het
genadeverbond wel, maar daarom is het het genade-
verbond zelf nog niet.

In het genadeverbond komt daarom de Zone Gods
doorgaans voor, niet als verbondmakende
of toestemmende partij, maar veel meer
als de BORG en MIDDELAAR des verbonds,
als de groote **gave** des verbonds, als de **verwerver**
van al de goederen des verbonds. Werd het verlossings-
verbond gemaakt door den Vader met den Zoon over
den zondaar; het genadeverbond wordt opgericht door
God met den mensch over den Verlosser en Zijn heil-
goed. En wil men niet alles dooreen warren,
maar het genadeverbond in onderscheiding
van het verbond der verlossing (den z.g.
vrederaad, K. S.) behandelen, dan houde men zich
aan deze wijze van voorstelling der H. Schrift. Doet
men dit niet, maar stelt men ook 't genadeverbond
voor als een **onderhandeling** tusschen den Vader en
Christus als **Hoofd**, niet van het organisme der ge-
meente, wat ook de Schrift doet, maar als **Hoofd van
het genadeverbond**, dan zal men stuiten op deze moei-
lijkheden:

- a. dat men niet zoozeer eene openbaring van ge-
nade, dus geen genadeverbond, maar van recht er-
langt. Wat voor ons genade was en is, kwam voor
Christus als recht te staan;
- b. dat men dan van het genadeverbond den Raad
des Vredes maakt, die er volgens de Schrift van onder-
scheiden is;
- c. dat dan voor de sacramenten des verbonds eigen-
lijk geen plaats meer overblijft. Want Gods eenig-
geboren Zoon heeft geen sacramenten van noode, om-
dat Hij gisteren en heden dezelfde is en tot in der
eeuwigheid;
- d. dat is er geen uitweg te vinden met die teksten,
waarin God verklaart: Ik zal Mijn verbond met u
oprichten en met uw zaad na u... enz. („Geref. Am.“
I, nr 11, bl. 429.)

Hier is opmerkelijk het „in zekeren zin“ van de eerste
regels uit het citaat. Maar vooral, dat hij feitelijk
terugnemt, wat eerst (in het tweede citaat)
gezegd was. Men kan — mogen we even anachronistisch
spreken — men kan Beuker eerst genoegelijk naast
Aalders plaatsen. Hij vindt het dan wel goed. Denkt
hij evenwel door, dan gaat Beuker toch naar een anderen
stoel zoeken.

Men wachte zich voor misverstand. Ik zeg niet, dat
ik met Beuker in alles meega. Men zal dat verstaan,
als men van Beuker b.v. het volgende aantreft; betref-

Een kerkgang met bezwaren.

Eens kwam ik eenige Farizeërs tegen, die op een
overhaasten aftocht bleken te zijn. Eén had een
buil op zijn achterhoofd zoo groot als een ei,
een ander keek door blauwe vensters. Zij waren
gloeiend kwaad, dit leek mij een verblijvend ver-
schijnsel. Dies onderzocht ik met belangstelling
werwaarts zij gekomen waren, het kwam mij ter
oore, dat zij uit een kerkgebouw waren uitge-
worpen. Ik ging daarheen en zette mij ter nadere
oriëntering onder den kansel neder. Een vriende-
lijke en blijkbaar zelf zeer genietende ziel, wees mij
den tekst waarover de predikatie handelde: „En
al de tollenaars en zondaars naderden om Hem te
hooren“. De prediker was in kracht, het gehoor
in een stemming van genot, die zich straks baan
zou breken in een krachtig opbruisend psalm-
gezing. Ik begreep, het was een preek, waarover
weken zou gesproken worden, misschien liep zij
de kans tot de eere van die enkele dozijnen te ge-
raken, die oververteld worden van geslacht tot
geslacht. Welnu, zij scheen mij dit waard, ik ook
zelve genoot van ganscher harte. Echter werd mijn
zegen aangevochten door een lastige gedachte. Juist
had de prediker zijn tekst herhaald, in zijn predi-
katie ingevlochten, hem als een pinne in de ge-
wetens der menschen ingeslagen: „en al de tolle-
naars en zondaars“. Had ik nu mijn oogen maar
rechtuit naar den kansel gehouden, maar zelve
genietend, wilde ik ook de vreugde over dit kabi-
netstukje van een preek van de gelaten der andere
kerkgangers aflezen. Daarin bedroog ik mij wel
niet, mijn buurman knikte mij begrijpend toe en
een hoorder op de rij achter mij fluisterde: „Kos-
sie, man, kossie!“ Een ander mijner broederen
constateerde bij zichzelf, dat de dominee er juist
zoo over dacht als hij zelf, hetwelk bij hem de
hoogste vorm van lof is. Toen schoot ineens de ge-
dachte door mijn brein: hier zitten niet al de tol-
lenaars en zondaars, maar hier zitten alle nette,
godsdienstige en oprecht-gereformeerde menschen!
Nu ja, boven op de gaanderij hield een ijverig as-
sistent een wakend oog op eenige jeugdige per-
sonen, gereed om zulk een jongen zondaar bij de
eerste overtreding der orde in zijn kraag te pak-
ken. „Al de tollenaars en zondaars!“ herhaalde de
dominee en... de dominee heeft een mooie stem.
Kossie, man, kossie! Ja maar, zei een binnenprafer
tegen mij, als er nu eens twee, zegge: twee tolle-
naars en zondaars in de kerk waren, zittende naast
jou, een tollenaar aan je rechter, een hoer aan je
linkerhand, zou je hier dan ook met zooveel stich-
ting zitten? Zou de prediker dan ook zoo hartelijk
ze met „geliefden“ aanspreken? Of zou je in je
gedachten overleggen, dat deze meest zuivere open-
baring der kerk toch eigenlijk voor een tollenaar
niet de geschikte plaats was en een hoer — zwijg
daarvan? Ik kon mij dan ook recht goed vinden
in het besluit van een kerkelijke vergadering, de-
welke — zoo ik de bladen gelooven mag — het
besluit heeft genomen een driejarige opleiding tot
het lidmaatschap der kerk in te stellen. Terwijl
ik zoo zat te peinzen, vol zorg voor den welstand
der kerk en voor het peil der gemeente, voelde ik
een stekende pijn in mijn achterhoofd. Toen ik de
pijnlijke plaats zorgvuldig betastte, bemerkte ik een
buil zoo groot als een ei! En ik kwam tot de ont-
dekking, dat het niet de ergste Farizeërs waren,
die boos waren weggelopen!

O Heere, zuchtte ik, wij zijn maar een kerk-je
van zwakke menschen, onze meest-zuiverheid is
gansch onzuiver in Uw oogen. Maar help ons,
barmhartig Heer, om althans voor de kleinen en
zwakken binnen Uw gemeente, voor hen, die wij
in onze hoogheid „dooien“ noemen, voor de mee-
loopers en voor de jongens op de gaanderij, ge-
tuigen van Uw genade te zijn.

N. B.

fende de vraag: wanneer het genadeverbond werd
opgericht:

Materieel, d.w.z. wat het wezen der zaak
aangaat, heeft God dat al terstond na den zondeval
gedaan. Genade en verlossing werd reeds in de Moeder-
belofte toegezegd... Materieel was de Christus met al
Zijn heil reeds beloofd. Edoch, het was genade, die
toegezegd werd in den vorm, nog niet van een ver-
bond, maar van een vrije belofte. In den vorm van
een verbond kon God Zijne genade destijds nog niet
openbaren, omdat de gewoonte van een verbond maken
destijds nog niet bekend was onder de menschen...
God kon die (d.w.z. de genade) nog niet openbaren
in den vorm van een verbond, wijl zulk een vorm
van onderhandelen nog niet in zwang was. Wel de
vorm van een belofte. Daarom werd de genade der
verlossing dan ook in dien vorm ontkent.

Formeel ontdekte God Zijne genade in den vorm
van een verbond in de dagen van Abraham. Toen
was het verbondmaken onder de menschen eene be-
kende zaak geworden. („Geref. Am.“ I, nr 11, bl. 430/1.)

De vraag dringt zich hier naar voren toe: indien God
Zijn genade nog niet in den verbondsvorm openbaren